

Zápis ze zasedání Výboru proti mučení

Datum: 30. května 2022.

Místo: Sídlo Úřadu vlády v ulici Vladislavova.

Zasedání se uskutečnilo částečně online.

Přítomni: Š. Černocká, K. Hlaváčová, M. Kaštyl, M. Řeháček, T. Skalická, M. Stříteský (zástupce), J. Drápal, Á. Němečková (zástupkyně), P. Ondrášek (předseda), L. Ouředníčková, T. Tylich, Ž. Vika, L. Zamboj, P. Zvolánek.

Hosté: K. Laurenčíková (zmocněnkyně vlády pro lidská práva), V. Magová (Ministerstvo spravedlnosti).

Sekretariát: J. Machačka, D. Otrošinová.

Program jednání

1. Úvod
2. Informace ze zasedání Rady vlády pro lidská práva
3. Informace o Pracovní skupině pro trestní politiku
4. Informace o mimořádných událostech ve věznicích Rýnovice, Světlá nad Sázavou a Pardubice
5. Koncepce ochranného léčení
6. Změna exekuce příjmů osob omezených na svobodě, účinná od 1. ledna roku 2022
7. Různé

1. Úvod

P. Ondrášek přivítal přítomné členy Výboru a hosty a zahájil zasedání. Výbor proti mučení se sešel v usnášeníschopném počtu. Program byl schválen v navržené podobě.

K. Laurenčíková se úvodem vyjádřila k tématům, jimž se Výbor proti mučení věnuje. Témata považuje za zásadní a potřebná. Ocenila též expertízu danou obsazením Výboru, kdy tento je schopen přinášet podněty z praxe i navrhopvat efektivní a dosažitelná řešení. Ve své pozici se bude mimo jiné zasazovat o důstojný dialog mezi neziskovou a státní sférou a vytvářet prostor pro systematickou spolupráci, která povede k výsledkům.

2. Informace ze zasedání Rady vlády pro lidská práva¹

J. Machačka informoval přítomné o zasedání Rady, které proběhlo na počátku května za účasti pana premiéra Fialy. Následující zasedání Rady se uskuteční na podzim.

3. Informace o Pracovní skupině pro trestní politiku²

L. Ouředníčková informovala přítomné o aktivitách Pracovní skupiny, poradním orgánu Rady vlády pro lidská práva, jemuž předsedá. Připomněla Teze trestní politiky³, schválené Radou vlády pro lidská práva na podzim roku 2021. Dále informovala o spolupráci Pracovní skupiny a Ministerstva spravedlnosti na budoucí Koncepci trestní politiky, a o tématech, k nimž Pracovní skupina aktuálně připravuje podkladové materiály (jedná se o téma snížení trestní represe, téma zlepšení postavení obětí a téma práce s pachateli).

K. Laurenčíková ocenila práci Pracovní skupiny a spolupráci mezi Skupinou a Ministerstvem spravedlnosti. Ocenění vyjádřil i L. Zamboj, a požádal do budoucna o další informace.

V případě zájmu o další informace se členové Výboru mohou obrátit na tajemnici Výboru proti mučení nebo na předsedkyni Pracovní skupiny k trestní politice.

¹ Informace o zasedání Rady včetně prezentovaných činností poradních orgánů jsou k dispozici zde:

<https://www.vlada.cz/cz/ppov/rlp/cinnost-rady/zasedani-rady/jednani-rady-dne-3--kvetna-2022-196031/>.

² Informace o Pracovní skupině pro trestní politiku včetně zápisu ze zasedání a výstupu Pracovní skupiny jsou k dispozici zde:

https://www.vlada.cz/cz/ppov/rlp/vybory/pro_trestni_politiku/pracovni-skupinu-k-trestni-politice-a-koordinaci-opatreni-ke-snizovani-recidivy-v-cr-187531/.

³ *Tamtéž.*

4. Informace o mimořádných událostech ve věznicích Rýnovice, Světlá nad Sázavou a Pardubice⁴

M. Řeháček případy přiblížil. K aktuální situaci uvedl, že ohledně Rýnovic bylo v dubnu okresním soudem rozhodnuto o podmíněném trestu pro trojici dozorců, kteří se odvolali. V dalších kauzách týkajících se této věznice je stíháno celkem 12 dozorců, kde zatím nebylo rozhodnuto. Ohledně věznice ve Světlé je stíháno 7 dozorců, jednání probíhá před okresním soudem (bylo odročeno z důvodu nedostavení se poškozené osoby). U pardubické věznice probíhá šetření Generální inspekci bezpečnostních sborů. Dále uvedl, že v rámci vězeňské služby probíhá vzdělávání s cílem obdobným případům předcházet.

T. Skalická upozornila přítomné na obsah dopisu pana ministra spravedlnosti ze dne 28. února 2022, kterým reagoval na usnesení Výboru proti mučení a jinému nelidskému, krutému, ponižujícímu zacházení a trestání ze dne 13. ledna 2022, v němž Výbor žádal ministra spravedlnosti o prošetření mimořádných událostí ve věznicích Světlá nad Sázavou, Pardubice a Rýnovice s ohledem na možné systémové pochybení a případné nedostatky kontrolních mechanismů, včetně identifikace hlubších příčin. Zdůraznila, že jednání příslušníků Vězeňské služby, pro které je proti nim vedeno trestní stíhání, bylo odhaleno rovněž díky nastavení vnitřních mechanismů ve Vězeňské službě. A dále doplnila, že aktuální stav jednotlivých trestních kauz byl ověřen u orgánů činných v trestním řízení, přičemž dosud v žádné z nich soudem pravomocně rozhodnuto nebylo. Připomněla opatření přijatá Generálním ředitelstvím Vězeňské služby v této souvislosti uvedená v dopisu ministra spravedlnosti, především povinnost školit příslušníky ze zákonnosti a taktiky použití donucovacích prostředků, zvládání zátěžových situací a taktiky jednání s nátlakovým jedincem a novou metodiku.

M. Řeháček dále uvedl, že ve věznici Rýnovice dozorcí nadále vykonávají službu, v další věznici byli všichni dotčení postaveni mimo službu. T. Skalická doplnila, že někteří příslušníci Vězeňské služby sami ukončili služební poměr; co se týče dotčených vězňů, ti byli podrobni lékařské prohlídce a přemístěni do jiných věznic. L. Zamboj se dotázal na odlišný postup vůči dozorcům v jednotlivých věznicích. M. Řeháček uvedl, že se jedná o rozhodovací právo ředitelů věznic, T. Skalická k tomuto doplnila, že ředitelé věznic v obdobných případech přihlížejí k zásadě presumpce nevinoty. Zmínila projednávaný případ jiného příslušníka Vězeňské služby trestně stíhaného za trestný čin, kterého se měl dopustit ve výkonu služby, a jenž byl odvolacím soudem viny zproštěn. Rozhodnutí o zproštění výkonu služby může dále souviset s celkovou personální situací v dané věznici; v době rozhodné i s ohledem na opatření státních orgánů přijatých v souvislosti s pandemií nemoci covid-19.

⁴ Téma navazuje na minulá zasedání Výboru proti mučení, informace k těmto jsou k dispozici zde:

<https://www.vlada.cz/scripts/detail.php?pgid=965>.

Informace k případům jsou dále k dispozici např. zde: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/qibs-trestny-cin-muceni-nasili-ve-veznicich-dozorci_2206100739_ind.

M. Kaštyl připomněl Koncepti vězeňství⁵, v níž by měla být prevence špatného zacházení zdůrazněna; díky probíhající revizi je k tomuto prostor. Informoval o návrzích Kanceláře vládního zmocněnce k tomuto tématu.

L. Zamboj uvedl, že považuje za vhodné, aby do dokončení řízení zůstali dotčení dozorcí mimo službu. Navázal J. Drápal, který uvedl, že zproštění výkonu služby není založeno na otázce presumpce nevin, ale na důvodném podezření. Je-li podána obžaloba, která implikuje důvodné podezření, je zproštění výkonu služby na místě. Poukázal na úpravu obsaženou v zákoně o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů.⁶ Zákon stanovuje podmínky jednoznačně.

Á. Němečková uvedla, že v případě sociálních pracovníků se k presumpci nevin nepřihlíží, pokud je proti pracovníkovi zahájeno trestní stíhání. K témuž se vyjádřil i L. Zamboj, a doplnil, že v případě dozorců pracujících s vězňenými osobami je toho názoru, že praxe by měla být jednotná, předvídatelná a respektovat zákonná pravidla. J. Drápal následně doplnil informaci o rozsudku Nejvyššího správního soudu⁷, kde tento shledal zproštění výkonu služby příslušnice Vězeňské služby ČR podezřelé z podvodu oprávněným.

L. Zamboj navrhl zpracovat usnesení Výboru proti mučení, který by se vyjádřil k otázce zproštění výkonu služby příslušníků Vězeňské služby ČR v případech podezření ze špatného zacházení. K. Laurenčíková návrh podpořila.

Usnesení Výboru k dané věci bylo připraveno během zasedání Výboru a schváleno nadpoloviční většinou přítomných členů. Usnesení apeluje na respekt povinnosti zproštění výkonu služby při naplnění zákonných podmínek. Usnesení se obrací na generální ředitelství vězeňské služby.

5. Koncepte ochranného léčení

M. Stříteský představil zkušenosti Kanceláře veřejného ochránce práv s ochranným léčením.⁸ Popsal několik oblastí, které jsou z pohledu praxe Kanceláře nedostatečně upraveny, a upozornil na problém sdílení problematiky mezi několika ministerstvy, což vede k nedostatečné provázanosti. Konkrétně upozornil na nedostatky např. v úpravě dozoru státního zastupitelství nad výkonem ochranného léčení, absenci obecně používaného nástroje

⁵ Dokument je k dispozici zde: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/ostatni/koncepce-vezenstvi.pdf>.

⁶ Zákon č. 361/2003 Sb., § 40, Zproštění výkonu služby.

(1) Příslušník musí být zproštěn výkonu služby na dobu, po kterou je důvodně podezřelý ze spáchání trestného činu, kázeňského přestupku nebo jednání, které má znaky přestupku, jestliže by jeho ponechání ve výkonu služby ohrožovalo důležitý zájem služby nebo průběh prošetřování jeho jednání.

⁷ Rozsudek ze dne 8. 10. 2015, č. j. 10 As 123/2014-41, k dispozici zde: <https://www.zakonyprolidi.cz/judikat/nssscr/10-as-123-2014-41>.

⁸ Zpráva Veřejného ochránce práv je k dispozici zde: https://www.ochrance.cz/uploads-import/ESO/21-2016-NZ-MLU_SZ-ochranna-leceni.pdf.

k posouzení nebezpečnosti pacientů a možnosti ukončení ochranného léčení nebo absenci pobytových sociálních služeb pro pacienty, jejichž zdravotní stav znemožňuje přímý návrat do společnosti, ale kteří zároveň již neprofitují z pobytu v nemocnici. Nedostatky se nacházejí v působnosti Ministerstva spravedlnosti, Ministerstva zdravotnictví i Ministerstva práce a sociálních věcí. Jménem Kanceláře veřejného ochránce práv navrhl vytvoření společné pracovní skupiny, která by ve stanoveném termínu vytvořila návrh změny právní úpravy ochranného léčení, která by řešila praxí odhalené nedostatky.

Na příspěvek reagovala T. Skalická. Meziresortní Pracovní skupina pro problematiku ochranného léčení existuje již několik let na Ministerstvu spravedlnosti.⁹ Do práce Pracovní skupiny však zasáhla epidemie onemocnění covid-19.

V této odborné platformě pracují mimo jiné kolegové z Ministerstva zdravotnictví, gestorka reformy psychiatrické péče, zkušení soudci z justice, znalí předmětné agendy (přinášející praktické poznatky) či odborníci – lékaři, zástupci psychiatrických nemocnic (kde se ochranné léčení vykonává). Členkou byla rovněž veřejná ochránkyně práv.

Posledního zasedání Pracovní skupiny pro problematiku ochranného léčení před epidemií nemoci covid-19 se účastnila také tehdejší veřejná ochránkyně práv Mgr. A. Šabatová, Ph.D., která představila svoji publikaci z návštěv uskutečněných v psychiatrických nemocnicích, a přítomní měli možnost se k jejím poznatkům vyjádřit.

Řešení problematiky ochranného léčení se po jejím ustavení přeneslo zejména na Radu vlády pro duševní zdraví, která schválila na svém zasedání Národní akční plán pro duševní zdraví 2020-2030 a implementační plán¹⁰, oba dokumenty byly následně také schváleny vládou. Z těchto dokumentů pak vyplývá, jaké úkoly mají jednotlivé resorty v této oblasti řešit a v jakých termínech. Vybraní členové Pracovní skupiny po dobu epidemie covid-19 spolupracovali především s Meziresortním koordinačním týmem Rady, který řídila tehdejší tajemnice MUDr. D. Protopopová, Ph.D. O plnění úkolů je připravována výroční zpráva.

K tématu zavedení dozoru státního zástupce nad výkonem ochranného léčení (v ústavní formě) v psychiatrických nemocnicích dále uvedla, že v roce 2019 byl vládou projednán poslanecký návrh novely zákona č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, který však nezískal podporu z důvodu značných finančních nákladů, absence odborných vědomostí státních zástupců a nevhodnosti nahlížení do zdravotnické dokumentace pacientů.

Co se týká tzv. pojistek pro léčbu pacientů ve výkonu ústavního ochranného léčení bez jejich souhlasu v podobě soudního přezkumu, k tomu T. Skalická připomněla, že ochranné léčení je zvláštním druhem trestní sankce státem vynutitelné, přičemž pravidelný přezkum trvání důvodů ochranného léčení ve formě ústavní vyplývá z trestního zákoníku. Pokud příslušný soud nerozhodne v zákonem stanovené lhůtě o prodloužení ochranného léčení,

⁹ Doprovodné informace k dispozici zde: <https://www.justice.cz/web/msp?F=U&F=U&clanek=prohlaseni-ministerstva-spravedlnosti-k-problematice-ochranneho-lece-1>.

¹⁰ Dokumenty jsou k dispozici zde: <https://www.mzcr.cz/narodni-akcni-plan-pro-dusevni-zdravi-2020-2030/>.

vzhledem k tomu, že se jedná o lhůtu propadnou, musí být pacient z výkonu ochranného léčení na příkaz soudu propuštěn. Pacient může lékaři navrhovaný způsob léčby v rámci výkonu ochranného léčení odmítnout i podle stávající legislativy. Za vhodné považuje, aby případné návrhy na takovéto legislativní změny předložili na příštím zasedání Rady ministři dotčených resortů.

T. Skalická dále informovala o probíhající práci na Národní koncepci ochranného léčení, což je jeden z úkolů vyplývajících z Národního akčního plánu pro duševní zdraví 2020-2030. Koncepce by měla být dokončena do roku 2022, aktuálně je v podobě pracovní verze, která se dále rozpracovává.

K. Laurenčíková navrhla zapojit Kancelář veřejného ochránce práv do probíhající práce. Z důvodu epidemie byl přijat nový režim práce, spočívající v *ad hoc* schůzkách zástupců Meziresortní pracovní skupiny a zástupců rezortů ke konkrétním problémům (justice, lékaři).

Prostřednictvím Sekretariátu Rady vlády pro lidská práva bude navrženo zapojení Kanceláře veřejného ochránce práv a Kanceláře vládního zmocněnce do Meziresortní pracovní skupiny. Výbor proti mučení by ocenil další informace o činnosti meziresortní Pracovní skupiny pro problematiku ochranného léčení. Na příštím zasedání budou osloveni hosté, s nimiž budou členové Výboru moci diskutovat mimo jiné i vznikající Národní koncepci ochranného léčení.

6. Změna exekuce příjmů osob omezených na svobodě, účinná od 1. ledna roku 2022

Téma představil L. Zamboj. Informoval o změně přístupu Vězeňské služby vůči peněžním příjmům odsouzených osob, které se nacházejí v exekuci, účinné od 1. ledna roku 2022.¹¹ Ke změně se přistoupilo bez změn právních předpisů, v návaznosti na soudní rozhodování. Informoval o důsledcích, které může nová praxe mít pro některé odsouzené osoby, které se mohou ocitnout bez finančních prostředků. Nový postup považuje za problematický vzhledem ke zranitelnosti odsouzených osob. Navrhl, aby se Výbor proti mučení k tématu vyjádřil a podpořil přijetí nové úpravy, která bude řešit nakládání s finančními prostředky odsouzených. K materiálu se vyjádřila též Kancelář veřejného ochránce práv, která též upozornila na problematičnost situace.

V. Magová informovala o probíhající práci na komplexní novele právních předpisů, upravující nakládání s finančními prostředky vězňených osob. Na novele aktuálně pracuje Ministerstvo spravedlnosti; snaží se ji pojmout jako celek (dotkne se např. i insolvenčního řízení). K návrhu se již měla možnost vyjádřit Kancelář Veřejného ochránce práv, Vězeňská služba ČR i další subjekty.

Návrh je aktuálně v pracovní verzi, do připomínkového řízení by se mohl dostat na počátku podzimu. Účinnost novely je odhadována nejdříve v roce 2024, a to především s ohledem na délku projednávání návrhů zákonů v rámci Poslanecké sněmovny a rovněž

¹¹ Informace jsou k dispozici zde: <https://www.vscr.cz/sekce/penize>.

s ohledem na nutnost zakotvit legisvakanční lhůtu (alespoň 6 měsíců), v rámci které budou provedeny změny a úpravy systémů evidence peněžních prostředků jak Vězeňské služby ČR, tak ČSSZ. Mezitímní opatření by mohla být problematická z důvodu souběžného jednání o nové právní úpravě.

L. Zamboj uvedl, že mezitímní opatření jsou na základě jeho zkušeností a vzhledem ke dlouhé lhůtě do nové právní úpravy nezbytná. Praktické problémy přiblížila také Á. Němečková, jako příklad uvedla, že odsouzené osoby nemají ani finanční prostředky na korespondenci s osobami poskytujícími rady a pomoc. P. Ondrášek podpořil přípravu usnesení Výboru.

Výbor souhlasil s přípravou podnětu Výboru ve dnech po zasedání Výboru a s jeho schvalováním metodou *per rollam*. L. Zamboj ve spolupráci se zástupci Kanceláře veřejného ochránce práv připravil návrh podnětu. Podnět byl následně uvedenou metodou schválen nadpoloviční většinou všech členů Výboru proti mučení.

J. Drápal doporučil pokusit se o přijetí návrhu ve zrychleném legislativním procesu nebo skrze poslanecký návrh. V. Magová uvedla, že při takto zásadní právní úpravě považuje za důležité, aby byl návrh předložen standardní cestou se zachováním řádného připomínkového řízení.

7. Různé

L. Ouředníčková informovala o projektu k podpoře implementace Bangkotských pravidel neboli Pravidel OSN pro zacházení s vězněnými ženami a nevazební opatření pro pachatelky.¹²

J. Machačka informoval o probíhajících pracích na Zprávě o stavu lidských práv za rok 2021.

Členové Výboru diskutovali probíhající revizi Konceptu vězeňství a připomínky k jejímu obsahu.

Závěr

P. Ondrášek ukončil zasedání.

Výbor děkuje přítomným hostům za jejich účast a příspěvky.

¹² Více informací je k dispozici zde: <https://www.rubikoncentrum.cz/aktuality/predsedu-rady-osn-pro-lidska-prava-zaujal-nas-projekt-na-podporu-bangkok-rules/>.